

VRTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Uredil in založil

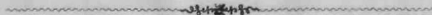
Ivan Tomšić,

učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani.

78133

Jedenajsti tečaj, 1881.

V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač (Eger).

VRTEC.

Časopis a podobami za slovensko mladino.

Uredil in založil

J. V. P. P. P. P.

Uredil in založil J. V. P. P. P.

VII 28137 B, f

Ljubljana, tisk. 1881.

V. Ljubljana.

Knjižnica Kraljevskega in Kraljevskega

KAZALO.

Pesni.

	Stran.		Stran.
Na božični večer	2	Rudeče jagode	81
Božič odpisuje Najdihójci	2	Cesarjevič Rudolf in čevljarski deček	86
Pri studenci	13	Bolni Ivanko	87
Pésniku	17	Na pečini	98
Na razvalinah	24	Mlada prijatelja	101
Cérkvica	33	Pastir	104
Dva prosjaka	39	Čmrlji	105
Vzpomládi	49	Učen kmet	110
Najlepše je domá	60	Zrno do zrna — pogača	113
O slavnej poroki cesarjeviča Rudolfa s princeso Štefanijo 10. maja 1881. l.	65	Dobri otroci	117
Prvi glas	81	Marijca in Anica	118
Otrokova smrt	94	Nevkretni Luka	121
Želje	97	Angel v potrebi	130
Širota	113	Na večer	134
Živopisec in Marija	129	Vjeti tolovaj	135
Naša vas	145	Učeni zajec	136
Živopisec in Marija (prenarejena)	151	Kdor hoče preveč imeti, dobode premalo	141
Molitev za mater	161	Nepoštenosti je takój kazn za petami	143
Buččlica, zvesta božja deklica	177	Velika lipa	143
Pozna jesén	187	Lehko je govoriti, a težko je storiti	146
Svoboda	188	Presečnik in njegov pes	147
		Jesen	152
		Zbósti jih je treba	154
		Krivičen petak	155
		Plemenito srce	162
		Vsejani novci	166
		Požgán plot	170
		Druga mati	177
		Déd in vnuk	180
		Stepančkova glava in lonec s strdjó	185

Povesti, pripovedke, prilike in basni.

Na svetí večer	3
Noč na starega leta dan	5
Tomkova knjižica: 1. Slepo detetce; 2. Kopriva; 3. Dobri otroci	7
Pri peči	9
Mali godec	18, 34, 50
Jelen in zajec (basen)	24
Dobra sestra	25
Kralj Vsemir in njegov svetoválec	26
Lilija	27
Martinova bábica	40
Zlatica	41
O možíčku in levu	53
Kamenje za kosilo	55
Veseli in žalostni dnevi drobne cvetlice	55
Rudeči kovčeg	66
Prevára	69
Narodne povédke	71, 120
Cesarjevič Rudolf in uboga ženica	75
Jelka in smreka	76

Zemljepisni, zgodovinski in drugi poučni sestavki.

Ob novem letu	1
Ptičice v snegu	10
Rudolf Habsburški	28
Potres v Zagrebu	43
Starec Mraz odhaja, — vzpomlad prihaja	56
Na domačem hólmcu in na visokej gori	58
Lončarstvo	59
Drevesa	63
Kako so basni nastale	70
K poroki cesarjeviča Rudolfa s princeso Štefanijo dné 10. maja 1881. leta	72
Domovina	84

	Stran.
Na polji	85
Kakšne dolžnosti imajo otroci do svojih staršev	89
Princ Evgenij, avstrijski vojskovodja	92
Kaj nam cvetice pravijo	94
Krištof Kolumb	106
Vera starih narodov	111
Andrej Hofer, vrl domoljub in katoličan	122,
138, 156, 171, 183	
Ruska zemlja v Aziji in Korjéki	125
Emanuel Tomšič	126
Previdnosti je treba, kadar se kopljete	127
Severin in Odoaker	149
Črtica iz življenja Rudolfa Habsburškega	153
Na vérnih duš dan	168
Prigovor	173
Arabija	174
Idrija	186

Pririodopisno-natoroznansko polje.

Gazele ali antilope	13
Zajec	31
Divji prasec ali mrjasec	45
Kenguruj	61
Mah	62
Ris	94
Lokvanj ali beli plučnik	142
Kavčuk	159
Mlečno drevo	175

Zabavne in kratkočasne stvari.

Drobtine	15, 47, 63, 128, 144, 160, 192
Kratkočasnice	15, 47, 63, 128, 144, 160, 176
Uganke	47
Rebusi	16, 32, 48, 80, 160
Zabavne naloge	16
Zvita uganka	64
Zahvale	32, 80, 128

Slovstvene novice.

Ljubljanski zvon	16
Kres	16
Župnija in božja pot Device Marije v Puščavi	64
Slavnostna knjižica	80
Izbrane narodne srbske pesni	112
Pririodopis živalstva s podobami	144
Spisje v ljudski soli	160

	Stran.
Spisi Krištof Šmida	176
Prvi pouk	192
Mladi samotar	192

Muzikalne priloge.

1. Zvonček; vglasbil Avgust Leban.
2. Šolski zvonec; vglasbil dr. B. Ipavec.

Spomeniki umrlim.

Franjo Krežma	112
Anton Pintar, župnik na Zalem Logu	112
Ana Gorupova	128
Anton Potočnik, župnik v Št. Vidu	176
Dr. Janez Bleiweis vitez Trsteniški	192

Podobe.

Tomkova knjižica	7
Gazela ali antilopa	14
Rebus	16
Dobra sestra	25
Zajec	31
Rebus	32
Deček z opico	39
Divji prasec ali mrjasec	45
Rebus	48
Mraz odhaja	56
Kenguruj	61
Cesarjevič Rudolf	72
Princesa Štefanija	73
Rebus	80
Na polji	85
Sveta družina	89
Princ Evgenij, avstrijski vojskovodja	92
Pastir	104
Krištof Kolumb	108
Artemida (Diana)	111
Dobri otroci	117
Korjéki	125
Rosza Szándor	135
Lokvanj ali beli plučnik	142
Severin in Odoaker	149
Rudolf Habsburški	153
Kavčuk	159
Na pokopališčih	169
Arabi	174
Šotor Arabov	175
Godec	184
Svoboda	188

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarja 1881.

Leto XI.

OB NOVEM LETU
1881.

Novo leto je v človeškega življenja knjigo vložilo nov, še prazen list, ki nam ga je popisati z dobrimi déli. Če to storimo, to bo vsega poglavja konec vesel v naših dnuj zgodovini; kajti kakor zlo dejanje rodi vedno le zlobo, takó iz dobrega vzraste vselej dobrost. A kar je dobro, to je sreča.

V to pomózi Bog!

Veselo novo leto!

Na božični večer. *)

V plaméni se žari visoko nebó,
Igrájo nad hlévom se zvézde svetló,
In jáslí ruména zlatôba pojí,
Ker Jezus nocój se na zémľjo rodi.

Ti, Bétlehem, dál si mu hlévec razkrit,
Da tamkaj zmrzuje, v pleničke povit;
Tam joka se Jezus, moj stvárník, moj Bog,
Ki iskat na zémľjo prišél je otrók!

Na slami mej vólom, oslíčkom leží,
A Jožef z Marijo pri jaslih bedí;
Pastirci klečijo, časté ga lepó,
In angelci v zraku pojó mu sladkó.

Nedolžen pastíreček je jágnje objél,
In Jezusu v dár ga prinéšel vesel,
A súknjico drugi je njemu podál,
In tretji mu v vzglávje mahú je nabrál.

Pokléknimo, kakor pastirci klečé,
Odprimo v daróve mu svoje roké;
Prepévajmo glásno mu pésen svetó,
Kar angelci božji nad hlévom pojó!

Molímo: „začél si, o Jezus! trpét’,
Ko stópil si jédva iz néba na svét;
Od zíme premíraš, ubožen medlíš,
In bódeš povzdignén še zá-nas na kríž!“

„Kakóv položímo ti v jáselce dár,
Ker nébu in zemľi si ti gospodár?
Po naših dušicah samó hrepeníš,
In moje srcé le iméti želiš!“

„Ná, srce otróčje, o Jézusek mój!
Le vzémi in stvóri mi v sédež ga svoj!
Naj bode nedolžno, ko tvoje srcé,
In tebi pokorno do zadnjega dné!“

Božič odpisuje Najdihójci.

Najdihójca! listek tvój
Sám prilétel v dvor je mój.
Črke nijso prelepé,
Krivoústo se drzé;
S téžka sem iz njih razbrál,
Kakšen dár bi tebi dál.
V róci ímam zdaj peró,
Odgovarjam ž njim takó:
Káj se níjsi bolj učil?

Vsega z vrhom bi dobíl:
Kónja z méda, nôžik zlat,
Krivo sabljó, pčenen grad.
Ker premalo si mi znál,
Zatoréj sem ti poslal
Písan níštrec, ki je tak,
Da ga néma z lépa vsák:
V srédi vótel se mi zdí,
In ob kraji ga nič níj.

Bódi priden, úči se,
Po pečéh ne smúči se,
Da ti káj za pírho dám,
Ki jih dvésto vóz ímam,
Dvésto vóz in petdesét,
Kadar územ**) pride spét,
Svitlí územ, veľik dán,
Ki praznúješ ga kristján.

*) To krasno pésenco nam je poslala otročja roka brez podpisanega imena.

**) Uzem je velika noč.

Na sveti večer.

red nekaj leti je živel v bôrnem stanovanji necega predmestja zidar Tugomir s četvero otročiči. Bil je njega dni sréčnejši, nego li je zdaj. Starši mu so bili še dosti bogati, in ker je Tugomir še otrok vedno rad zidal hiše od ilovice, ter je igrajóč se delal vsakovrstne zidarske podobe, sklenili so starši, naj bi tudi Tugomir bil zidar, kakor mu je bil oče. Ali božja volja je bila takó, da njegov oče izgubi vse premoženje in kmalu potem umré v velicem pomanjkanji in siromaštvu.

Malemu Tugomiru ne ostaje družega, nego to, da se gre učiti očetovega obrta; a bil je še preslab in nihče ga ni hotel k sebi, dokler se ga ne usmili nek zidar, pri katerem je obavljal svojim močém primérna dela. Podajal je zidarjem opeko in jim strigel pri zidanji in predelovanji. Takó si je ubogi Tugomir že v nežnej mladosti služil vsakdanjega kruha, katerega marsikdo izmed vas, ljubi otroci, ima več nego li dosti. Časoma je bil Tugomir krepák mladenič in priden zidarsk pomagáč, prirédién k vsacemu zidarskemu delu in ni mu bilo treba več stradati kruha. A pozneje so nastali še boljši časi za njega, ožénil se je in je živel z ženó in otroci v sreči in zadovoljnosti. Ali ljubemu Bogu se je zazdélo, da mu pokliče po kratkej bolezni dobro ženo iz svetá; a naposled še on zbolí, in ravno danes — na sveti večér — ležal je v postelji žalostnéjši nego li kdaj v svojem življenji. V pamet mu pridejo vsi óni lepi in veseli božični prazniki, ki jih je še otrok preživel v hiši svojih dobrih staršev. Spomnil se je veselja, katero je še otrok užival, a zdaj je bil v pomanjkanji in bédí, v katerej so živeli njegovi lastni otroci. Globoko v sréc ga je bolélo, da ne more narediti ubožnim otročičém nobenega veselja. Gledal je nepremično gori v strop in debele solzé se mu vlijó po licih. Oh, otroci, take solzé pékó! Najstarejša hči Milka je hodila po prstéh po sobi, pospravljala je in premišljala, kaj naj bi storila, da bi pomogla bolnemu očetu. Bila je Milka vedno veselega srcá, pridna in delavna deklica, ki je delala mnogo nad svoje telesne moči, da bi olajšala očetu trpljenje; ali danes jej upade sréc, bila je žalostna, ker so oče bolni ter ni v hiši potrebnega živéža, ne drv za kurjavo, ne denarjev, da bi tako velik praznik, kakor je božič, preživéli v radosti in veselji, kakor druga leta, ko so še živeli njena dobra mati. Ko je zadnje polence v peč vrgla, da bi očetu in bratcem skuhalo malo mleka, globoko vzdáhne, sréc se jej stisne od britkosti in debele solzé jej kapljejo iz očí. Ali kmalu se utoláži; zdelo se jej je, kakor da bi se jej prikazala rajnka mati s svojim milim in blagim licem. Nek notranji mir jej šine v sréc, ko se spomni na ljubega Bogá, ki pomóre vsacemu siromaku, ako je čistega srcá in čiste duše. — Nato otide k bratcem, ki so se bili k oknu posédli ter se z njimi nekaj natihoma pogovarja; potem stopi k očetu proséč ga: „Ali smemo, ljubi oče, malo vén na polje, kmalu se vrnemo zopet domóv?“ „Idíte, le idíte,“ reče ubogi Tugomir. In kako bi jim tudi zabranil to malo veselja, ko nima v hiši ničesar, s čimur bi mogel otroke razveseliti — naj gredó tedaj vén, da si zunaj poiščejo božičnega veselja.

Ne daleč od Tugomirovega stanovanja bil je velik graščinski gozd s prelepo graščino, v katerej je stanoval prvi graščinski lovec. Na obronku

gozda je bila logarjeva kôča, kjer so bili Tugomirovi otroci prav dobro znani. — Prišedši do logarja, ki je otroke zelo rad imel, poprosi ga Milka, naj bi jim dovolil, da bi si v graščinskem gozdu malo drv nabrali. Lógar ne samo da jim to rad dovoli, nego pové jim tudi kraj, kjer si lahko dosti suhih drv naberó in naposled še pristavi, naj se potem zopet vrnejo do njega, dal jim bode lepo smerečico za božično drevesce. Otroci otídó veselo v gozd, nabirajo suhljád, in Slavko, najmlajši bratec, začne pripovedovati, kako bo lepó, ko bo stalo božično drevesce v gorkei sobi, in gotovo jim Jezušček prinese kaj lepega v dar.

„Dá,“ reče Milka, „prišél bo, ako ga bomo molili; da bi se le našemu dobremu očetu povrnilo ljubo zdravje, potlej nam ne bi treba nič družega prineesti.“

„Ali ljuba sestra,“ reče Slavko, „malo pogače, in meni lesenega konja in sabljo vrhu očetovega zdravja tudi lahko prinese! O moj ljubi Jezušček pridi, pridi!“ vpije veseli Slavko, da se po vsem gozdu razlega.

„Kličí, le kličí!“ reče Milka smijoč se priprostemu bratcu; „lahko te sliši, ker Bog je povsod.“

„Zdaj mi pade na um,“ izpregovori Slavko, „kako so nam rajnka mati pripovedovali, da se dobrim otrokom Jezušček prikaže v podobi svetlega angelčka.“ To rekši, pade Slavko na kolena, povzdigne nežni ročici in moli: „O Jezušček pridi in prikaži se nam takó!“

Zdajci nastane med otroci sveta tišina; vsi štirje se obrnejo k nébu ter prosijo Bogá, da bi jim uslišal prošnjo, da bi jim ozdravil ljubega očeta in jim še kaj dodal, s čimur bi si mogli razveseliti dobrega očeta.

Naloživši nabrana drva, otidejo k logárju, kateri jim odseče lepo zeleno smeréčico ter še vsacemu velik kos pogače dá. — Milka se lepo zahvali in reče: „Vesele božične praznike vam želimo!“ Nato se vsi štirje poslové in hité domóv, ker je bilo že pozno.

Komaj otroci otídajo, stopi pred logárja čestit gospod v lepej lovskej opravi. Lógar se mu globoko priklóne.

„Čigavi so ti otročičí?“ vpraša gospod logárja, „jaz sem nekaj časa šél za njimi, opazoval sem jih in poslušal, in to, kar sem slišal, prijelo se je mojega srcá takó, da čutim v njem óno pravo božično veselje, katero čutijo nocojšno sveto noč vsi nedolžni otroci.“

Logar zdaj ob kratkem pové, kdo in kaj so ti otroci, ter še posebno dostavlja, kako pridna je Milka, ki sirotkam nadomestuje mater. Pripoveduje tudi, da imajo bolnega očeta, katerega povsod znajo za dobrega, pobožnega in poštenega človeka. — Gospod v lepej lovskej opravi je bil graščinski nadlovec, ki je bil ravno na potu v grad, da bi ondu pri svojem sinu obhajal denašnji — sveti večer. Ker mu je bil sluga oženjen, in ga ni hotel ločiti od njegove družine, da bi ga z vozom peljal v graščino, podal se je péš na pot in takó se je naméril slučajno z otroci ubozega zidarja. — In plemenitemu gospodu ni bilo žal tega sestanka, marveč veselí ga, da more dobrim otročičem narediti božično veselje. Takój ukaže logárju, naj gre ž njim in vzame vse darove, ki jih je bil naménil svojim vnukom, t. j. otrokom svojega sina.

Oba gresta zdaj do stanovanja ubožnega zidarja Tugomira. Prispevši do hiše, vidita, da so otroci v prvej sobi pri bolnem očetu. Bilo je z večera,

in že se je jelo temiti. Slab ogenj iz peči je razprostiral slabo svetlobo po izbi. Otroci stojčč okolo postelje bolnega očeta, pripovedujejo mu, kakšno lepo smeréčico jim je podáril grajski logar za božično drevesce in vrhu tega še vsacemu kos dobre pogače, samo škoda da nimajo ničesar, kar bi na takó lepo drevesce razobésili ter ga nakítili v prihod božjega detetca. Te poslednje besede so ubozega očeta v srcé zaboléle; rad bi jim bil nakítil drevesce, ali s čim, ko siromak še toliko nima, da bi kupil najpotrebnejše stvari v življenje, kam li da kupi otrokom za božič kako darilce. S solzami v očéh se sklóne v postelji ter tolaži otročiče s tem, da še niso najnesréčnejši, ker je še mnogo ubóžnejših otrok na svetu, ki nimajo ne očeta ne matere ter se morajo po svetu potikati in si kruha prositi pri dobrih in usmiljenih ljudéh. V tem, ko so oče pripovedovali še otrokom pomén božičnega večera, stopí logar s svojim gospodom v drugo sobo, ki je bila vedno zaprta, kajti dveh sob ubožni ljudjé niso mogli gréti. Grajski logar je bil v zidarjevej hiši že od poprej dobro znan, zato je prav tiho odprl vrata v sobo, postavil je božično drevesce na mizo, ki je stala v sredi sobe, ter jo pregrnil z belim prtom, ki ga je bil s seboj prinesel. Po pregrnenem prtú razpoloží različne lepe darove: knjižice s podobami, lesenega konja, sabljo, puničko, lepih oblačilc, zlatih orehov, jabolk ter še mnogo drugih lepih in koristnih stvari. Ko je bilo vse pripravljeno, zapustita gospod in grajski logar zopet tiho, kakor sta bila prišla, Tugomirovo stanovanje ter otideta domóv. Prvi je bil Slavko, ki ugleda skozi razpóke sobinih vrat neko čarobno svetlobo; takój steče k vratom druge izbe. Ves osúpel zavpije: „Evo, ljubi oče, Jezuščka, kateri pride iz nebes, ker smo ga prosili!“ Vsi štirje planejo v sobo, kjer zagledajo božično drevesce v najlepšej svetlobi. Tacih in toliko lepih darov niso Tugomirovi otroci še nikoli videli. Veselju ni bilo ni kraja ne konca; tudi na očeta je to nenadno veselje tako ugodno vplivalo, da vstane iz postelje in se z nedolžnimi otročiči raduje in to tem več, ko tudi zase najde prelep dar, t. j. dva desetáka, ki sta mu k popolnemu zdravju pripomogla. Na spomlad dóbi za vse leto dosti dela v graščini, ktere posestnik je bil plemenita in dobra duša, a tudi otroci mu so lepó napredovali v vsem, kar je dobro ter Bogú in ljudem dopadljivo.

Zaupajte, otroci, tudi vi vedno na ljubega Bogá; bodite pridni in pošteni, in tudi vam pošlje Bog svojega angela v podobi dobrega človeka, da vam pomore, kadar koli bodete v stiskah in nadlogah.

(Po „Smilju.“)

—*—

Noč na starega leta dan.

Bilo je v mrzlej nóči na starega leta dan. Stari Aleksij, imejóč čez sedemdeset let, slónel je pri oknu svoje kočé. Žalostno je povzdignil oči k nebu, ki je bilo z nebrojnimi zvezdicami posuto, globoko je vzdihnil, ter potem zopet povésil oči k tlam. Mislil je ubogi starček, kako kratko je človeško življenje; jedva (komaj) ga je začetek, že zopet ga je konec. A mislil je tudi na smrt, ki ne prizanaša sivej starosti, ter selí družega za družim iz te solzne doline. In smrt, — ta ni bila več daleč od njega, kajti

Aleksij je prestopil že sedemdeseto leto svojega življenja, ali namesto počitka in prijetnih spominov, stal mu je grôzen spomin pred očmi, spomin bridkosti in zlih dél, katerih je bilo polno njegovo življenje. Zdravje njegovo je bilo le na videz, njegova duša potrta, srcé prenapolneno žalosti in grenkôbe. Lica so mu bila bleda in strhla, a oči so svedôčile, da je že nekatera solza kanila iz njih. Dnevi minule mladosti so mu stopili pred oči. Spómnel se je ónega prevažnega trenutka v svojem življenji, ko mu so dali oče dva pota na izbiro. „Prvi teh potov,“ rekli mu so, „pripelje te do sreče in dušnega mirú, a drugi te pelje v brezno, iz katerega ni več nobene očetbe.“

Gorjé! tesnôba se mu je polastila srcá, strup mu je zaprl usta in še le zdaj so mu se odprle oči, da je spoznal, kateri pot si je bil on odbral.

Vnovič povzdigne oči k nebu ter globoko vzdahne: „O povrnite se dnevi moje mladosti! Oče, denite me vnovič na rozpótje življenja, da si odberem pravi pot!“ — Ali zamán; mladost je že davno minula in oče že davno niso živeli več. Zapazil je zdaj Aleksij dva bléda ognja, ki sta začela goreti v močvirnej dolini, a naglo sta zopet zginila izpred njegovih oči. To vidêč, rekel je sam v sebi: „Takšni so bili dnevi moje odločbe!“ Ugledal je potem zvezdo, ki se je utrnila z jasnega neba, vzletela in se je naglo zgubila v neizmernem podnebnem prostoru. „Takó se pojde iz tega svetá,“ zaklical je Aleksij in vest ga je začela vnovič sklétiti in sreé mu je jelo krvavéti! — Zdaj se spómne vseh ónih, ki so bili ž njim jednih let, ki so se otroci nekda igrali ž njim, a Bogú služêč v mladosti, dobri in pošteni so zdaj ljudjé, srečni očetje, živêč v miru in zadovoljnosti. Kako veselo zdaj ti okončujejo staro leto in pozdravljajo novo, ki ravno prihaja . . . V tem trenutku udari kládivo ob zvon ter obznani nástop novemu letu. Krepko zadoní ta glas na ušesi starega Aleksija. Ta čarodejni odmév spómne ga na preljube starše, spómne ga na njihove prošnje, katere so vsacega leta ob tej dôbi pošiljali do ljubega Bogá za svojega sina; spómne ga naukov in opominov, katere so mu dajali, in blagoslova na smrtnej postelji, katerega ni bil vreden! . . . Pobit žalosti, britkosti in sramote ne more dalje gledati v jasno nebó, kjer bivajo njegovi dobri rajniki starši, povési oči k tlam, in iz njih se zalesketajo goste solzé, tihi vzdihljeji se mu izvijó iz srcá in še jedenkrat zakliče: „Povrni se ljuba mladóst, o povrni se!“

In mladost se je povrnila, ker vse to so bile le britke sanje, ki so mučile Aleksijevo srcé v mrzlej noči pred prvim dnevom začenjajočega se mladega leta. Aleksij je bil še čvrst mladenič v najlepšem cvetji svojega življenja — starost je bila le zgolj domišljija ali blédej resnici podobna. Prebudivši se, vstane iz postelje, pade na koleni in hvali Bogá za veliko milost, da more še zapustiti pot pregrehe ter se vrniti na pot krepósti, ki osrečuje človeka in mu daje pravo srečo. Povrní se je Aleksij na pravi pot in je našel srečo, mir in zadovoljnost.

Povrnite se takó tudi vi, mladi „Vrtčevi“ čitatelji, kateri ste morda zgrešili pravi pot svojemu življenju. Aleksijeve sanje bodo kedaj vaš oster sodnik. In če bodele kasneje v stiski in velikej britkosti znabiti klicali: „Povrni se ljuba mladóst, o povrni se!“ — verujte mi, da vam se nikoli več ne povrne.

Tomkova knjižica.

Županov Tomek je bil vrl deček, kakeršnih se malo najde med dobrimi otroci. Slušal je na vsako besedo očeta in mater, a v šoli je bil zmirom med prvimi. Ni čudo potem, da je znal čitati na vsako knjižico, ki jo je dobil v roke, in pisati je znal tako lepó in čedno, da so gosp. učitelj vse njegove pisánke branili v šolskej omari ter jih drugim otrokom kazali v zgled in posnemo. Bil je županov Tomek tudi drugače še posebno odličen deček. Nikoli ni nikogar razžalil ter je bil z vsemi svojimi továriši vedno dober in prijazen. Zató so ga pa tudi vsi otroci v vási radi imeli in se pogostoma okolo njega zbirali, ker jim je vedno kaj lepega pripovedoval ali pa bral iz kake knjižice, katerih je imel Tomek precejšno število.

Posebno so ga radi obiskovali taki otroci, ki še niso v šolo hodili in ravno s tacimi se je najrajše zabavljaj in jim najrajše pripovedoval kaj lepega iz svojih knjižic.

Koncem šolskega leta je dobil Tomek od gospoda župnika zalo knjižico v dar, poučno povest. Otroci so se zbirali okolo njega in ga radovedno poslušali. Posebno sosedov Tonček je bil prvi, ki je vsak dan po kosilu užé težko čakal zunaj na klopi, da pride Tomek in mu kaj lepega čita iz svoje knjižice. — Naj povem tudi vam nekaj tacih povestic, kakeršnih je bila polna Tomkova knjižica. Poslušajte tedaj in povejte jih tudi svojim brateem in sesticam.

v katerej je bilo mnogo prav mičnih povestic. Večjega veselja ni bilo za Tomeka nego li to, če mu je kdo podáril kakoknjižico z lepimi podobami in povesticami. Vsak dan, ako je bilo lepo vreme, šel je potem vèn pred hišo, vsedel se je na klop in čital svojim malim továrišem in tovarišicam iz vasi kako lepo in

1. Slepo detetce.

Baričini starši so bili zeló bogati. Necega dné se je Barica sprehajala z materjo po polji in je ugledala ob cesti sedeti ubožno ženo, ki je imela poleg sebe slepo dekletce. Ubožna žena je bila mati slepega detetca, ter je prosila dobre ljudi, da bi jej kaj podelili, da prehrani sebe in svojo slepe sirotko.

Baričina mati dadó ubožnej ženi dve desetici ter gredó s solznimi očmi dalje s svojo hčerko.

Gredóč jela je Barica, ki je tudi jokala, takó govoriti: „Ta sirotka ne vidi rumenega solnca ne svetlih zvezdic; ne vidi krasnih cvetic, zelenih gozdov ne písanih livad; ne vidi ljubih ptičic ne ribic v vodi; ne vidi svoje mile matere ne ljubega očeta; ne more jima pogledati v oči, katere njo tako mílo gledajo! Oh, ne bo jih tudi videla, dokler se skupaj ne združijo pri ljubem Bogú gori v svetlih nebesih! Kaj ne, da je takó, ljuba mati? Ali bi ne smela svoje prihranjene krajcarje vsak teden tej sirotki dati?“

„Ne samo da jih smeš dati, nego tudi jaz ti hočem dati vsak teden po goldinarju, da ga neseš ubogej materi slepega detetca.“

Nu, to ni trajalo dolgo, ker ubogo slepo detetce je kmalu umrlo, a za nekoliko tednov umrla mu je tudi mati.

Ko je to Barica slišala, rekla je: „O dobri Bog, zdaj óno slepo detetce pri tebi gleda svojo mater! O ti si dober oče vseh sirot! Bodi ti čast in hvala na veke!“

2. Kopriva.

Zórica ni slušala matere kadar jo so opominjevali. A kdor ne sluša svojih staršev, ónemu se večkrat kaj napačnega zgodi, in takó se je dogodilo tudi Zorici.

Zadej za hišo, v katerej je Zorica stanovala z materjo, bilo je mnogo ovočnega (sadnega) drevja, a tudi mnogo kopriv. Zató so mati večkrat opominjali Zórico, naj ne grè zadej za hišo. Necega jutra gre Zórica vender tjá, da-si jej je bilo prepovedano. V istem času padeti dve jabolki z drevesa naravnost v koprive. Zorica ju hoče hitro pobrati, ali spekla se je v kopri-vah, in jokajoč hiti v hišo k materi. Mislila je, da jo je pičila kača.

Mati jo primejo za róko in jo peljejo k ogledalu, da se pogleda, kako jej je koža zažaréla in zatekla. „Ni te pičila kača,“ rečejo mati, „nego opekle so te koprive. Da si slušala mene, ne bilo bi ti treba zdaj vpiti in jokati.“

Od sih dob je Zorica slušala svojo dobro mater.

3. Dobri otroci.

Marijca in Jožek, otroka ubožnih staršev, hodila sta v šolo. V učilnici sta se lepo védla in pazno poslušala na vse, kar jim je gospód učitelj razlagal.

Iz šole domóv se vračajoča sta bila mirna in tiha. Če so drugi otroci skakali preko jam, popenjali se na drevesa, trgali obleko in metali knjige in druga učila, katera so jim starši z žuljevimi rokami morali kupiti, rekla sta Marijca in Jožek: „Midva znava, da starši dadó otrokom vse, česar jim je treba; in midva naj bi trgala obleko in metala knjige in učila? — To bi ne bilo lepó in dobri ljudjé bi rekli, da sva malopridna in nehvaležna otroka, ako bi se po poti takó védla, kakor nekateri drugi otroci. To bi najine starše zeló razžalostilo.“

Takih povestí je bila Tomkova knjižica polna in če vam se dopadejo, hočemo jih drugič še nekoliko prinesti, da jih čitate svojim dobrim bratcem in sestricam.

Pri peči.

Kakor je v poletnih večerih veselo in prijetno v prostem zraku, takó je po zimi veselo pri toplej peči, in mnogokrat je ta še celó premajhena, da bi vsak, ki je pri hiši, svoj hrbet obrnil k njej. Takó so tudi necega zimskega večera pri Martinovih pri peči sedeli in koščice luščili, ki so jih v jeseni Martinova mati iz buč iztrébili. Ali niso bili samo domači, tudi sosedovi so bili in z njimi je prišel sosedov Ivanek. In kakor imajo otroci v zimskih večerih veselje poslušati lepe pripovedke, básni ali kaj drugega, takó je tudi Ivanek prišel k Martinovim samo zaradi tega, da bi kaj lepega slišal. — Ravno je odmolila Martinova bábrica angeljsko pozdravljenje in velik križ naredila preko čela, da jo začne Ivanek prositi, naj bi jim kaj lepega povedala. Ko so tudi drugi v to silili, obriše si bábrica usta, malo pokasljaja in pravi; „No, ker si že velik kup bučnih koščic naluščil, hočem ti povedati nekaj, kar ti gotovo v spominu ostane, in še na stare dni boš pómnil in znal, da bogastvo pride in otide; sreča ní stalna, ali kakor národni prigovor pravi: „Sreča je opotočna.“

„Dolgo je že tega, ko sem bila tako mlada kakor si zdaj ti,“ nadaljuje bábrica; „čez sedemdeset pomladi že pomnim in lasjé se mi vedno bolj bélijo. Takrat, ko sem bila otrok, živel je v naši vasi premožen mož, ondu, kjer je zdaj Boštjanova hiša, ondu je imel svojo obširno hišo. Bogat je bil silno, da se je z bogastvom bahal, ali bil je skóp in trd kakor kamen; zato so ga ljudjé sploh imenovali „skopuha.“ Če je prišel k njegovej hiši berač in ga je v božjem imenu prosil kacega darú, pognal ga je od hiše, le redko kedaj je kateri dobil kako plésnjivo skorjico kruha iz njegovih rok. A tudi v cerkev ni hodil, kakor da bi se Bogá bal, a ljudjé so govorili, da v njegovej hiši niti bridke martre ni bilo. Njegova pobožna žena je jokála in prosila Bogá, da bi se nje mož poboljšal, ali Bog jo je hotel še bolj v potrpežljivosti skušati, in njen mož je postajal vedno hudóbnejši. Žena ga je prosila in svarila ter ga opominjala na božjo kazen, ki je že toliko hudóbnežev zadela, ali vse to je skopuha še bolj razjezilo. Tedáj se je navadno v izbo zaprl, in ljudjé so pripovedovali, da je denarje štél. — Ali tudi njega je zadela, kakor vsacega hudobneža, kazen božja. Črni oblaki so se pridrvili od daleč in zakrili svitlo solnce, da je bila malo ne temá kakor po noči. Grmelo in bliskalo se je, da je bilo grôza, in bliski so temó razsvitljevali. Dobro še vem, kakor da bi bilo včeraj, da so mati — Bog jim daj večno luč in pokoj — jokali in mení rekli: „Anika moli, ti si še nedolžen otrok, da bi Bog odvrnil svojo šibo od nas;“ in začeli sve z materjo moliti. Kar silno zagrmí, da se je zemlja stresla, strašno se zablisne in skopuhova hiša je bila v plamenu. Zdaj se oblaki razpršé, kakor da bi ne hoteli gledati strašnega ognja. Čeravno se skopuh nobenemu ni smilil, smilila se je ljudém njegova dobra žena, in hitro so šli gasit. Ali malo so opravili, hiša je bila kmalu v pepelu. Ljudjé so mislili, da bo to skopuha poboljšalo, ali varali so se; še le hudóbnejši je postajal. Rotíl in klél je, da ga je bilo grôza slišati. Imel je še nekje mnogo denarja skritega, in zopet je začel hišo zidati. Njegova žena je žalosti zbolela, ali hudobni mož jej ni hotel poslati po zdravnika; pridna

žena je morala umreti in takó jo je Bog rešil vseh nadlog, težav in bēde. Ljudjé so z glavami majali in rekli. „Še ženo je pod zemljo spravil!“ Odkar je skopuhova žena umrla, šlo je pri njem vse narobe. Da bi si jezo utolažil, začel je v krēme zabajati in gospodarstvo zanemarjati. Kos za kosom svojega posestva je začel prodajati, a naposled je pobral še to, kar je imel ter je odšel iz naše vasi, da se ogne sramoti. Nihče ni vprašal po njem in tudi ni nihče znal, kam je šel, samo Boštjanovi, katerim je hišo prodal, v katerej še dandanes stanujejo, znali so, da je odšel tjà nekam na Nemško.

Preteklo je nekaj let; več ljudi v naši vási se je preselilo na drugi svet — Bog jim daj večni mir in pokoj — in drugi so jih nadomestili. Tudi jaz sem odrasla, nisem več gonila živine na pašo in tudi nisem več opravljala otročjih opravil, bila sem že odrasla ženska. Na skopuha smo že malo ne vsi pozabili, samo pri Boštjanovih so še mislili nanj, ker so mu bili še nekaj na hiši dolžni. Če je pa Boštjana kdo po skopuhu vprašal, z ramami je zmajal in dejal: „Bog si ga znaj, kje je? menda ga že zemlja krije. Če ga skoraž ne bode od nikoder, plačal bodem s tem, kar mu sem še dolžan nekoliko sv. maš, da bi mu Bog grehe odpustil.“ — Bilo je neke nedelje popóludne in otroci so zagnali velik krik pod našo lipo. Prišel je namreč po poti razcapan berač ob lesenej nogi. Nikogar ni ogovoril, nego naravnost je šel k Boštjanovim. Boštjana ni bilo domá, a žena si je mislila, da starec vbogajme prosi, ponudi mu kos kruha, ali mož ga noče vzeti, nego nasméhne se in v očéh mu zaigrajo solzé. V tem tudi Boštjan pride, kateri takó spozna nekdanjega hudobnega — skopuha. Ali za Bôga kakšen je bil! raztrgan in umazan, da ga je bilo komaj poznati. Za dolg, ki mu ga je bil Boštjan dolžan, izvolil si je, da bo nekoliko dni pri njem živel, a potlej bo šel zopet s trebuhom za kruhom. Ali Bog je drugače obrnil; skopuh ni dolgo živel na ónem kraju, kjer je toliko hudobnega storil; umrl je menda od žalosti. Majhen lesen križ so mu postavili na grob in Boštjanov oče so zapisali nanj besede: „Bogastvo je minljivo!“ Pa tudi ta križec ni stal dolgo na skopuhovem grobu, podrl se je in trava se je zarasla po grobu, ki stoji zapuščen ter se nihče ne briga zanj.“

Takó je pripovedovala Martinova bábica; ali tega nihče niti opazil ni, da so otroci pozabili na koščice z odprtimi usti jo poslušajoč; a Ivanek se poslovil ter otide domóv v toplo posteljo, kjer se mu je vso noč sanjalo o bogatem skopuhu, ki je naposled takó ubožno umrl.

Rad je hodil k Martinovim, kjer je bábica vselej kaj lepega povédati znala.

Janko Zagorski.

—*—

Ptičice v snegu.

do jih ne pozná teh pri nas prezimovajočih ljubeznjivih, drobnih živalic, ki nas že od spomládi, od ónega časa, ko je prvo listje pognalo iz drevesnih vej, razveseljujejo s svojim mičnim petjem, v sladko pesen izlivajoč óna čutila, kákeršne čuti njih drobno srcé? Takrat so imele te drobne ptičice pač dosti dela, da bi si poiskale pripravnega mesta v svojo naselitev, da bi svoja prebivališča in gnezda obvarovale tujih prišlecev, da

bi svoje pravice, katere si so v dolgem zimskem času z mnogimi težavami, bēdo in mrazom priborile, obvarovale. In ta žalosten čas je zdaj pozabljen; pozabljen, kakor marsikateri veseli, pogumni in délavni tovariš, katerega je ostra zima s svojim ledom, snegom in mrazom pokopala. Novo, mlado vzpomladansko življenje se je pričelo, cvetôča zemlja, svojih spon rešeni potok, gorko solnce in tuji pevci pripovedujejo o tem in ljubeznjive ptičice naše domovine: sinice, strnadi, žolne, kôsi, stržki, zēbe in kakor se vse imenujejo, sodelovale so, kolikor so mogle, pri tej veselej prenovitvi vzpomladnega življenja. Vrh tega so imele še nekaj družega, mnogo vāžnejšega delati. Poznale so na tanko vsako bolēhno mesto v vrtu in gozdu, znale so, kje je kako drevo zbolelo, kje se je kako društvo metuljnih ličink v jeseni poskrilo, kam je kak prēlec svoja jājčeca skril; ob kratkem: po vseh drevesih in po vseh grmih so plēzale, iskale, kljuvale, snažile in čēdile od jutra do večera.

In potem so prišli še otroci v hišo. In zdaj jim je bilo še za tē skrbeti ter jim žuželk, črvičev in gosenic nabirati, tjā do poletja, — in še dljē, dokler ni sadje dozorēlo, tjā do jeseni, ko so prvi rumeni in orudēli listi po drevji viseli in se je gosta megla zvečera in zjutraj leno po dolinah vlegla.

Iz začetka se jim je zdelo to prav prijetno delo. Solnce je v vsej svojej čarobi vzhajalo izza zelenega gozda, po travi in zeliščih se je blestēla srebrna rōsa in slana. Predigra ostre zime je bila takō lepa in prijetna; miza je bila bogato obložena, bēzgove in jerebičine jagodice so visele po vejicah, drén je bil polhen črnega sadja, osátovo seme je dozorēlo, tu in tam je letel še kak pajček ali kakov hróst okolo póludneva preko hrpavega travnika ali golega strnišča, in iz vlažne, mehke zemlje se je še lahko kaka rujava in dobro spitana ličinka izvlekla.

A polagoma so prišli drugačni dnēvi! Rujavi, tēmni oblaki so se privlekli čez dolino, vihar jih je prignal ter ruval grme in stare bukve in smereke, upogibal je mlada drevesca do tāl. In vse se je ustrašilo; suha steblica in bilke na tlēh in ovenēlo listje po vejah. Vse se je poskrilo in zbežalo, tuji pevci proti jugu, domači v gozd, drobna golāzen v zemljo. Vse se je poskrilo, kamor se je znalo in moglo. Tudi zlato-rudeči listi z dreves so se zgubili pred viharjem, in gozd je zdaj stal gól in prazen, niti jedna vejica, niti jeden vrh ne pripoveduje več od nekdanje pomladne krasote. — In zdajci pade sneg. Iz začetka v majhnih nežnih zvēzdicah, potem v vedno večjih kōsmih, prav počasi, prav tiho, vedno več, vedno gostejši, zmirom težji; najpred pokrije zemljo, travnike, njive; potem obvisi po grmovji ter pokrije óne rujave in črne jagodice, naposled pokrije vse vrhove in veje ter zasuje óno malo, zapuščeno pomládno gnezdice, ki je ondu gori viselo.

Skozi sneg in veter, sredi vrtečih se snežink leti tiče krdelo zjutraj na vse zgodaj iz gozda tjā v dolino pogledat, kje bi se dobilo kaj za prazen želodček. Previdno preiščejo te drobne živalce vse znane prostore, kjer so nekđaj obilo zajutreka našle, vrtno ogrado pri zadnjaj hiši, staro jablano z njeno grčasto, razpokano skorjo, vlažne bregove pri potoku. Sinice, stržki, brglezi in druge ptičice so zdaj v velikej stiski. Hitro plēzajo prve od veje do veje, zgoraj, spodaj, čisto od zunaj na koncu, zdaj zopet bolj noter, tik pri deblu, povsod tolčejo, kljujejo, iščejo in iščejo, a sneg pada na njē in

zakrije vsako odluščeno mesto, in zasiplje bolj in bolj vsak košček skorje, ki so si jo drobne siničice odluščile. V tem smuka kraljiček po plotéh in brglez ob deblih. Oba letata vedno hitreje gori in doli, dokler tudi ona ne spoznata, da je neusmiljena zima zemljo in skorjo naredila mrzlo in trdo in da tukaj jima ne bode plačila za njiju trud in delo.

In leteli so dalje; iz začetka še precej veselo žvižgajoč, kakor bi hoteli drug drugemu prigovarjati, da naj ne izgubé poguma, upa in srčnosti.

Z večera so postali nekako bolj tihi. Solnce se je skrilo za gorami, a sneg je naletaval še v večjih in gostejših kôsmih. Vsi ti mali letalci so postali trudni. Ne ostaje jim drugzega nego poiskati si svoja ležišča. Ta si poišče prostorček pod kako z mahom pokrito vejo, óni zopet čumnato v kacam starem, strohnelem duplu, a mnogi kak s snegom pokriti grm, ki stoji ondu kraj gozda. — Tu sedijo zdaj drug pri drugem, kožušček razšopirjen, glavico skrito, želodček prazen. Žolno slišimo še v poznem mraku razbijati v gozdu in kljuvati, a vrane pojó nestrpljivo svojo nočno pesen. Zdajci nastane grôbna tišina, in gladna ptičja družba zaspí tresóč se od gládí in mraza. A sneg pada neprenehoma, od ure do ure, od večera do pôlunoči in od pôlunoči do ranega jutra in potem še ves dan in zopet vso noč, in ko slednjič preneha padati, bilo je že vse zasuto, vse pokopano, travniki, grmi, seme, vse je bilo izgubljeno za malo tičje krdelo.

Ptičice so toraj začele potovati od vasi do vasi, od hiše do hiše, brez prebivališča, brez dela, brez jedí, kakor trôpa zmrzujočih gladnih beračev. Kaj jim pomaga, da so vso pomlad in poletje tako pridno pomagale ljudem po vrtilih, poljih in gozdih? Kaj pomaga malej sinici, da je okolo 40.000 žuželk to leto raz grmovja in drevja pobrala? Kaj jej pomaga, da je na milijone sadov, cvetic in listov otela škodljivega mrčesa? Zdaj je vender uboga beračica brez gorkega stanovanja — pomanjkanju in poginu izpostavljena.

Hitro nadaljuje krdelo ptičic svoje potovanje. Skrb za življenje jih žene črez hribe in doline, od jednega travnika, od jednega potoka do drugzega; pri vsacem skednji, pri vsacem gnojišči se ustavijo; ali povsod leží sneg, pogosto od vetra visoko nametán in povsod jih čaka — bêda. Nekaj dni ostane potujoča družba skupaj, ali kmalu zmanjka z večera ali zjutraj zdaj tega zdaj ónega továriša izmed njih; vsaktere roparice prežé na te uboge stvarce; jastreb jih ugleda nad belo sneženo odejo, podlásice, kune jih zasledé v njih mrzlem, ubožnem prenočišči, mraz in vihar jim sledita povsod. Otrplost in obup se jih polastí. Tu in tam obsedí zdaj jeden zdaj drugi teh ubogih ptičkov pod kacim grmom ali na kacam mejniku ob cesti, razšopiri svoje gladko perje ter tiho zré za svojimi dalje potujočimi továriši. Sneg pada na njega, veter razsiplje bele snežene kôsme črez drobno ptičje truplo in v malo urah je globoko v snegu pokopan in pozabljen, kakor nekaj ur poprej njegov továriš, ki je še včeraj veselo z drugimi letal.

Tako jih štiri petine, dà — še celó devet desetín naših preljubih in pridnih delavcev na polji, v gozdu in vrtéh zaradi ostre zime pogine. Nihče ne vpraša po njih, nihče se jih ne usmili, in óni, ki so v poletji z veseljem in petjem zemljo polnili, zapadajo tiho in brez pomoči svoje osodi.

Po vsem odvrniti se to ne dá, a zdatno pomagati in jim olajšati njih pomanjkanje pa vender le moremo. Marsikaterej izmed teh nesrečnih živalic

leško pomagamo, ter jej življenje otmemo, ako le hočemo. V to ni treba drugega nego to, da na katem prostoru v vrtu, na polji ali kraj gozdov sneg pomedemo, kolikor je mogoče čedno, ter na ta prostor nekoliko zrnja, kuhanega krompirja, krušnih drobtin in t. d. nasujemo. Tak prostor lahko s trnjevim vejami pokrijemo, da drobne živalce pred njedami in družimi živalmi obvarujemo. Na naših oknih lahko napravimo majheno desko, na njo potresemo nekoliko zrnja ali denemo lonček semenja, kak kosce mesa, prerezano jabolko, ali kaj takega, kar je ubozim ptičicam v živež in — oteli smo jim življenje!

Zima mine, vesela pomlad pride, in še dolgo potem, ko cvetice najlepše cvetó, pridejo te živalce na okno ter se za gostoljubnost, katero so po zimi tu pri nas uživale, z marsikatero veselo pesenco zahvaljujejo.

Poslovenil Tone Brezovnik.

—x—

Pri studenci.

Hvála tebi, lepa hvála!

Vrla déklica si ti;

Píti vóde si mi dala,

To se méni dobro zdí.

Tujca si me zapazíla,

Ki pod lipo se hladím,

K méni s kúpico stopíla,

Da si željo pogasím.

Níj posebno to darílo,

Néma srébra ni zlatá;

Vender me je veselílo,

Ker ti slo je od srcá.

Ti si déva sramežljíva,

Troje lice je rudnó;

Dúšo krótko ti zakrívá

V tla povéšeno okó.

Zdrava, sréčna mi ostáni,

Jaz odhájam v daljni kraj;

Blagodéjnost si ohráni,

Kákeršna krásí te zdáj!

Fr. Krek.

—x—

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Gazele ali antilope.

Najbliže soródnice naših divjih koz so gazele ali antilope, ki dirjastijo po afrikanskih in azijskih stepah in puščavah. Skoro ni mogoče si misliti lepše in živáhnejše živali od lehkonožne gazelice. Arabci v svojem bogatem in bujnem jeziku ne vedó, kako bi pristojno opisali njeno lepoto, ljubkost in veselost; posebno iz njenega lepega mirnega očesa se domišljivemu Arabcu sveti zgolj krotkost in nedolžnost. Čujmo, kako nam naš sloveči prof. gosp. Fr. Erjavec popisuje te živali v svojej knjigi: „Domače in tuje živali v podobah.“ On pravi:

Gazela je srnje velikosti, samo mnogo tenša in gibkejša je, proti njej je srna celó okorna in neukretna. Dlake je gladke in svetle, po hrbtu rujavkaste, po bokih sivkaste, ki se na trebuhu prelije v čisto belo. Rep je kratek, na koncu čopast. Samec in samica nosita lirasto ukrivljene rogé.

Gazela je dobročudna, miroljubna in boječa, a zraven tudi bistroumna in oprezna žival, ki živi rada v družbi. Pase se samo po dnevi, najrajše zjutraj za hlada in proti večeru, ob hudej vročini leži rada v senci in pre-

žveka, jedna pa vedno stoji na straži. Ako je bistro oko ugledalo, tenko uho začulo ali dober nos zavohal kako nevarnost, zbežé hitro, kakor bi jih odnesel vihar, najrajše na kak grič, od koder imajo razgléd na vse strani. Bežeče gazele je jako lepo videti, človeku se zdi, kakor bi po zraku letele, ker vedno z vsemi štirimi nogami ob enem odskakujejo od zemlje. Kakor da so si v svesti svoje hitrosti in sprétnosti, tudi v begu pred pretečo nevarnostjo še objéstno poskakujejo, zlasti rade skačejo v šali drugo črez drugo.

Mlada gazela je prve dni po rojstvu za čudo okorna in počasna, Arabci jih polové mnogo z rokami, še več jih pa požró lisice in drugi roparji, da-si jih stara pogumno brani. Vjeta mlada gazela privadi se že za nekoliko dni na ljudi, da je popolnem krotka, kakor kaka druga domača žival. Rada hodi za gospodarjem in dobro pozná njegov glas, gré se past na stepo, zvečer pa zopet pride domóv.

Vsi narodi, živéči ob puščavah, strastno lové in preganjajo brhko gazelo. Nekateri jo streljajo iz puške, nekateri jo lové z urnimi hrti. Perzijani pa tudi s sokolom, ki je nalašč učen za tako lov. Sokol zapazivši bežečo gazelo letí za njo, zasadi jej kremplje v vrat, z ostrim kljunom jej pa pretrga vratne žile. Arabec jo tudi preganja na svojem hitrem konju in ko se približa spehanej živali, vrže jej med noge težek krepalec ter jej prebije tenke kosti.

V južnej Afriki živi razven drugih tudi skokonoga gazela, ki v predrznih skokih še prekosí navadno gazelo. Kakor bi se igrala, skoči dva blizu do 4 metre visoko, nekoliko hipov kakor da visi v zraku, potem se požene naprej in z vsemi štirimi nogami ob enem udari ob zemljo, a komaj se je dotakne, že se požene zopet kvišku, kakor bi hotela zleteti.

Skokonoge gazele pasejo se v velicah družbah, časi jih je po 25000 glav v jednej družbi. Ob velikej suši, kar se zgodi vsacega četrtega ali petega leta, obrnejo se proti evropskim seliščem; kakor kobilice planejo na obdelano polje, kar ne pojedó, poteptajo. Vsi potniki, ki so videli čredo potujočih skokonogih gazel, ne morejo se načuditi neizmernemu številu. Kakor daleč seže oko, ne vidi drugega nego gazelo pri gazeli, gotovo jih je časih na milijone skupaj. Za pojedeno in poteptano setev odškodujejo se seljaki vsaj nekoliko z okusnim mesom teh gazel, katerih neznano množino pobijejo. Meso zrežejo na tenka jermena ter je suše na solncu, tudi koža za marsikaj zaleže.

Jedna največjih in najpogumnejših je južno afrikanska obúzdana antilopa, tudi pásan imenovana. Ta lepa žival, ki vam jo denašnja slika kaže, dolga je preko poldrugi meter in visoka črez 1 meter; do polovice obročkasti rogovi so 94 centimetrov dolgi. Barve je pepelaste, na prednjih stegnih temnorujave; ravno take so tudi maroge na glavi, ki so videti, kakor bi žival nosila uzdo. Odtod menda tudi njeno ime.

Razne stvari.

Drobtine.

(Iz povéstnice.) Prvi zemljevid je natisnil Konrad Schweizenheim 1478. leta; prvi koledar je prišel na svitlo 1490. leta, in leta 1494. je začel minorit Luka Borgo učiti algebro (računstvo), katero je izumil iz arabskih pisem.

(Potres v Zagrebu.) Kakor ste že gotovo slišali, ljubi otroci, bil je 9. novembra p. l. v Zagrebu na Hrvatskem silno hud potres nekako o pólu 8. uri zjutraj, ki je trajal preko 10 sekund. Celo mesto je bilo v jednej sekundi v tacem prahú, da drug drugega na ulici ni videl. Vsaka hiša je bolj ali menj poškodovana, posebno so pa cerkve mnogo škode trpele. Potresi so se potem še večkrat ponavljali in od 9. novembra do danes našteji so jih Zagrebčani vseh skupaj do 70; na nekaterih krajih zemlja še zdaj ni mirna. Za prvim potresom bila sta najhujša dné 11. novembra dva potresa; prvi ob 11. uri zjutraj in drugi pol ure pozneje. Dalje so bili še posebno hudi potresi dné 16. in

23. novembra; 8. in 10. decembra. Kako grozovit je bil prvi potres in koliko strahú so prebili ubogi Zagrebčani, o tem vam hočemo povedati v prihodnjem „Vrtčevem“ listu.

Kratkočasnice.

* Cigan sreča kmeta, ki je gnal osla pred seboj in ga vpraša: „Prijetelj! zakaj ne sédete na osla ter rajše péš capljate za njim?“ — „Ej,“ odgovori kmet, „kako naj sédem nanj, ker sem večji od njega.“

* K necemu kmetu pride cigan in ga vpraša: „Čujete kum, koliko bi stala na priliko konjska glava od čistega zlatá?“ — Kmet, mislèč si, da ima cigan res konjsko glavo od čistega zlatá, pridržal bi ga bil rad pri sebi, ter zapové ženi, naj pripravi dobro večerjo, na katero povabi cigana. Ko se dobro navečerjajo in pogosté, vpraša kmet cigana: „Čujete prijatelj, kako tó, da ste vi mene danes vprašali za konjsko glavo od zlatá?“ — „To nima nič v sebi, dragi kum,“ odgovori cigan, „jaz bi bil le rad znal,

koliko bi stala zlata konjska glava, če bi se na priliko dobila kje na svetu.“

* Vprašali so hlapca necega ostrega gospodarja, kako se ima pri svojem novem gospodarji. „Prav dobro,“ odgovori ta, „jaz in moj gospodar si iztépa suknji vsacega jutra, a to samo s tem razločkom, da imam jaz svojo suknjo na sebi, a gospodar je nima.“

Zabavne naloge.

1. Kadar se vzame ali odšteje jednako število od jednacega števila, takrat ne ostane nič; to je resnica je-li? Recimo: 20 vzamem od 20, ne ostane nič. — Ali povejte mi otroci, kako je mogoče, da vzamem 10 od 10, pa mi vendar še ostane 10?

2. Kako boš iz števila 351935193519 izpisal pet števil, katerih vsota je 20.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Slovstvene novice.

* Z novim letom sta začela izhajati dva leposlovna in znanstvena lista. V Ljubljani „Ljubljanski zvon“, ki izhaja od novega leta počenši vsacega meseca

prvi dan v zvezkih po 4 tiskane pole velike osmerke obsežnih.

Naročnina stane: za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl., za četrt leta 1 gl.

* V Celovci izhaja „Kres.“ Leposloven in znanstven list, v mesečnih zvezkih 3—4 pole obsežnih. Cena mu je za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl., po knjigarnah vsak snopič 40 kr.

Veselo znamenje, da napredujemo v domačem slovstvu; naj bi le slovenski rodoljubi to težavno nalogo naših slovenskih pisateljev in izdajateljev podpirali z obilnim naročevanjem. Bog!

Odgonetke uganek v 11. „Vrtčevem“ listu 1880. leta.)*

1. Lonec; 2. Čebela; 3. Kopriva; 4. Turšica (koruza); 5. Zelnata glava; 6. Črešnja; 7. Trn; 8. Goba (vrganj, gliva); 9. Jezik; 10. Ušesi; 11. Dete v zibelki; 12. Škarje; 13. Šivanka; 14. Klešče.

Po naključji lanjskega leta izostalo. „Uredn.“

Kdor se na „Vrtce“ noče ali ne more naročiti, prosimo ga uljudno, da nam prvi list vrne pod istim ovitkom, pod katerim ga je prejel. Druzega ni treba, nego da zapiše na ovitek „Nazaj!“

Ured. „Vrtčev“.

Rebus.

(Priobčil F. Stegnar.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

„Vrtce“ izhaja 1. dne vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčev“ mestni trg, štev. 9 v Ljubljani (Lalbach).

Izdatelj, založnik in urednik **Iván Tomšić**. — Natisnila Klein in Kovač (Eger) v Ljubljani.

„Vrtčeva“

PRILOGA.

K 1. „Vrtčevemu“ listu.

Kdor hoče, bodi si kakeršno koli obznanilo ali sploh kaj primernege za našo slovensko mladino, v „Vrtčevaj prilogi“ obznaniti, plača za vsako dvestopno vrsto z navadnimi petit-črkami 6 kr. za jedenkrat, 8 kr. za dvakrat, 10 kr. za trikrat.

Vabilo k naročbi.

Z denašnjim listom stopi „Vrtce“ v drugo desetletje svojega obstanka. Da-si je bilo naše podvzetje v pretečenih desetih letih silno težavno, vender se nismo zbal ne truda ne obilih troškov pri „Vrtčevem“ izdavanji. Še vsako leto se je našlo toliko naročnikov, da smo list izdajali, da-si težavno, a vender brez kake posebne izgube. V prvi vrsti gre tedaj zahvala vsem ónim rodoljubom in prijateljem naše slovenske mladine, ki so naš list podpirali z rédno naročnino; ako bi teh ne bilo, naša slovenska mladina bi tudi ne imela svojega „Vrtca“ več. Bog jim plati stotéro!

V nastopnem letu se hočemo zopet žrtovati v dušni in telesni prid naše preljuje slovenske mladine. Skrbeti hočemo, da se nam naša nežna mladina ne iznevéri, ne iztují in ne okúži v sedanjih burnih časih, nego da raste Bogú in ljudém v čast in veselje ter v korist in blagor naše domovine.

Da pa to svojo težavno nalogo srečno izvédemo, prosimo vsacega rodoljuba in prijatelja slovenske mladine, naj nam ne vzkráti svoje podpore, temveč naj nam še vsaj jednega novega naročnika pridobi. Kdor se ne more naročiti na naš list, prosimo ga, naj ga kómu družemu priporočí v podporo in naročbo.

Brez obile naročnine ne moremo dobrega lista izdajati, a slabega lista izdajali ne bi radi; zatorej se nadejamo, da naša prošnja do slovenskih rodoljubov in prijateljev slovenske mladine ne ostane brez vspeha.

V to imé pomózi Bog!

„Vrtce“ stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld 30 kr.

Kdor naročnini priloži še 40 kr., dobóde tudi III. zvezek knjižnice za slovensko mladino, ki bode obsezala tri do štiri daljše pripovésti za našo slovensko mladino.

Naročnina se **naprej** pošilja in to najceneje po poštnih nakaznicah (Postanweisungen), ki se dobé na vsakej pošti po 5 kr.

Naročnina se pošilja pod naslovom:

Uredništvo „Vrtčevo“ na mestnem trgu šte. 9 v Ljubljani (Laibach).

 Pri „Vrtčevem“ uredništvu in založništvu se dobivajo trdo vezani Vrteci od poprejšnjih let po naslednjem cení:

Vrtec od 1874. leta za 1 gld. 80 kr.

Vrtec „ 1875. „ „ 2 „ — „

Vrtec „ 1876. „ „ 2 „ — „

Vrtec „ 1877. „ „ 2 „ 20 „

Vrtec „ 1878. „ „ 2 „ 60 „

Vrtec „ 1879. „ „ 2 „ 60 „

Vrtec „ 1880. „ „ 2 „ 60 „

Vrteci v platno vezani z zlatim napisom, nalašč za darila, dobivajo se po 20 kr. draže nego jim je zgorej označena cena.

 Kdor vzame vseh **sedem letnikov** skupaj, dobóde jih po jako znižani cení za **13 gld.**

Dalje priporočamo prijateljem slovenske mladine našo „Knjižnico slovenske mladini,“ od katere sta prišla užé dva zvezka na svitlo. Ti so:

Dragoljubci. Zbirka poučnih pripovedek za slovensko mladino. Trdo vezani v platnenem hrbtu po 45 kr. Lepše vezani za darila po 50 kr.

Peter rokodelčič. Poučna povest odraslej slovenske mladini. Trdo vezan v platnenem hrbtu po 45 kr.; lepše vezan za darila po 50 kr.

Obé knjižici se dobivate tudi pri knjigotržcih Jan. Giontini-ju, M. Gerberju in v katoliški bukvarni v Ljubljani.

Pri „Vrtčevem“ uredništvu in založništvu v Ljubljani se dobi:

Gledališčna igra: **„Star vojak in njegova rejenka.“** Mehko vezana po 12 kr.; trdo vezana po 18 kr.

Vsa naročila naj se pošiljajo na „Vrtčevo“ uredništvo, mestni trg, šte. 9 v Ljubljani (Laibach).